

leringer og andre Afstivningsforanstaltninger, og det er ikke muligt at overse, om der ved disse Forholdsregler alene er skabt en vis Beskyttelse mod yderligere Depression, eller om der bag dette Net af Foranstaltninger skjuler sig Kræfter, som fører til en naturlig Opgang med bedre Rentabilitetsmuligheder. Man kan derfor ikke i Landbrugets øjeblikkelige Forrentningsevne finde noget Holdepunkt for Bedømmelse af selv den nærmeste Tid.

Under disse Forhold, hvor Landbrugets Rentabilitet er underkastet stærke Svingninger, og hvor det ikke er muligt at bedømme, hvad der over et noget længere Tidsrum tør regnes som det „normale“, er det vanskeligt at skride til en endelig Ordning af Landbrugets Gældsforhold. Da en saadan maa gaa ud paa, saavidt muligt, at gøre Ret og Skel mellem Kreditor og Debitor, vil man, om Landbrugets Rentabilitet i den kommende Tid mindskes, kun forbigaaende have hjulpet Debitor, og omvendt vilde Kreditor kunne føle sig brøstholden, om Landbrugets Forrentningsevne øgedes. Under Indtryk heraf har man fra forskellig Side ment, at Landbrugets Gældsforhold burde ændres saaledes, at Byrderne ved Gælden ikke blev lagt fast til bestemte Pengebeløb, men, i hvert Fald til en vis Grad, blev gjort bevægelige efter Svingninger i Landbrugets Forrentningsevne.

Med dette for Øje har der været fremsat forskellige Forslag om en Ændring af Realkrediten, bl. a. om Indførelse af „konjunkturbestemte Obligationer“. Det maa tilkomme den nedsatte Realkreditkommission nærmere at undersøge Mulighederne for en saadan Ændring af vort Kreditsystem, og Udvalget skal derfor ikke komme ind paa de mere principielle Betragtninger, der vil kunne anføres i saa Henseende. For Udvalget har Spørgsmaalet alene foreligget i den Form: om man ved Indførelse af „konjunkturbestemte Obligationer“ *paa nuværende Tidspunkt* kunde gennemføre en Sanering af Landbrugsgælden. Dette maatte da ske ved, at Indehaverne af de nuværende Kasseobligationer frivilligt ombyttede disse med nye Obligationer med varierende Rente, idet man næppe ad Lovgivningens Vej kunde tænke sig en tvungen Ombytning gennemført. Men en frivillig Ombytning i større Udstrækning vil næppe kunne gennemføres under de nuværende Forhold. Da Landbruget skulde vinde ved Overgangen, maatte den gennemsnitlige Forrentning af saadanne Obligationer baseres paa et væsentligt højere Prisniveau for Landbrugsvarer eller højere Forrentningsevne, saa at Renten straks som Følge af Landbrugets øjeblikkelige Tilstand maatte sættes lavere end den, Kasseobligationerne nu lyder paa. Man vil imidlertid ikke kunne forvente, at Henvisningen til i Fremtiden at have Mulighed for at opnaa en højere Rente vil kunne veje saa stærkt til, at en frivillig Ombytning med Held kan gennemføres.

Fra anden Side har man henvist til, at Lovgivningen, om end paa begrænsede Omraader, allerede har virkeliggjort den bagom liggende Tanke, saaledes i Lov af 25. Marts 1933 om Statshusmænds Rentebetalinger og i Lov af 20. Maj 1933 om Amtsskatter, ligesom den samme Tanke er kommet til Udtryk i Moratorielovgivningen. Men alene Loven om Amtsskatterne kan siges at anvende Princippet for Landbruget som Helhed, idet Staten herigennem generelt har gjort en Skat konjunkturbestemt. Man vil maaske mene, at det derfor laa nær for Staten at gaa videre ad denne Vej og gøre Renter af Landbrugsgælden konjunkturbestemt. Givet er det, at alene Staten kan tage den Opgave paa sig at ændre det nuværende Kreditsystem til at være konjunkturbestemt ved at gaa ind som Mellemlid mellem Landbruget og dets Kreditorer. Til dette omfattende Spørgsmaal har Udvalget dog ikke ment at burde tage Stilling.

Det er imidlertid naturligt, at man ved den Tilpasning af Gældsforholdene, som nødvendig maa gennemføres nu, har disse usikre Forhold for Øje, og Udvalget har derfor begrænset sin Opgave til at overveje, hvorledes det vil være muligt for *den nærmeste Fremtid* at gennemføre den Lettelse af Byrderne, som menes at være strengt nødvendig for de Ejendomme, der er saa stærkt forgældede, at Ejerne ikke ved egne Kræfter kan